

ISKOLAI TESTNEVELÉSÜNK AZ EURÓPAI UNIÓS TÖREKVÉSEK TÜKRÉBEN

Mottó:

„ A betegségek elleni védekezésnek egyik leghatásosabb eszköze a megfelelő testnevelési rendszer alkalmazásában rejlik. A népegészségügy feljavításához tehát elkerülhetetlenül szükséges a testnevelési rendszer helyes megválasztása, a testnevelés jól elgondolt központi megszervezése és vezetése.” (1920. Karafiáth Jenő, országgyűlési képviselő, az Országos Testnevelési Tanács elnöke)

A NEMZET EGÉSZSÉGI ÁLLAPOTA

- **A népességszám csökken**

A termékenységi ráta 1,23 az optimális 2,4-2,5 helyett. Előregszik a társadalom.

A népességszám folyamatosan csökken.

- **Az élettartam rövid**

A születéskor várható élettartam:

	Férfiak	Nők
Svédország (2002).....	78, 3 év	83,4 év
Ausztria (2002)	72,9 év	79,5 év
EU átlag (2005).....	75,8 év	81,9 év
Magyarország (2000).....	66,3 év	75,1 év
Magyarország (2003).....	68,1 év	76,4 év
Magyarország (2005).....	68,6 év	76,9 év
Magyarország (2010) célkitűzés...	70,0 év	78,0 év

(KSH, 2005)

Az a jobb társadalom, ahol az emberek tovább élnek!!!

- **Az élők betegek**

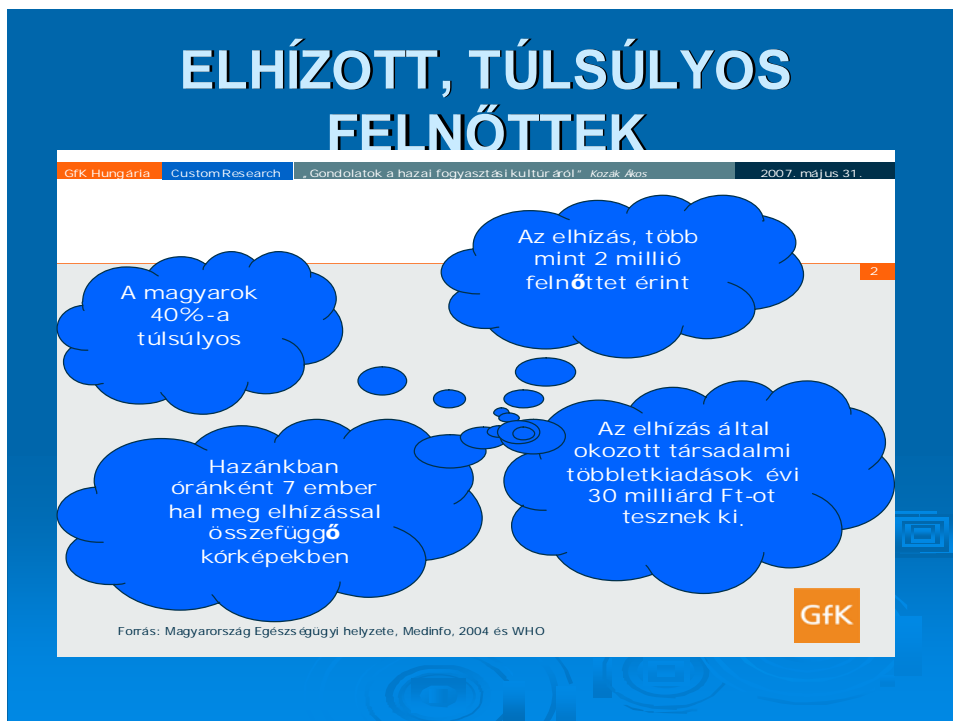
A statisztikák és a szakvélemények szerint a magyar lakosság egészségi állapota folyamatosan romlik, néhány mutatója alatta marad a kelet-európai átlagnak is.

Megjegyzés:

Az előadás elhangzott a VI. Országos Sporttudományi Kongresszuson Egerben, 2007. október 30-án.

AZ ISKOLAI TESTNEVELÉS ÉS AZ IFJÚSÁG EGÉSZSÉGI ÁLLAPOTA

- Az **iskolai testnevelés** a közoktatás egyik műveltségterületét megjelenítő kötelező tantárgy, a testi nevelésnek konkrét művelség tartalommal, cél-, eszköz-, követelmény- és értékelési rendszerrel rendelkező területe.
- Az **egészség** teljes fizikális, mentális és szociális jólét állapota, nem pedig pusztán a betegségek, fogyatékoságok hiánya. (WHO)
- A **helytelen táplálkozásból** és a mozgásszegény életmódból fakadó **elhízás** hazánkban, de az EU tagállamaiban is kb. 40 %-át érinti a lakosságnak és 25-30%-át a tanulóifjúságnak. A túlsúlyosság aránya növekszik, számos betegség forrása.

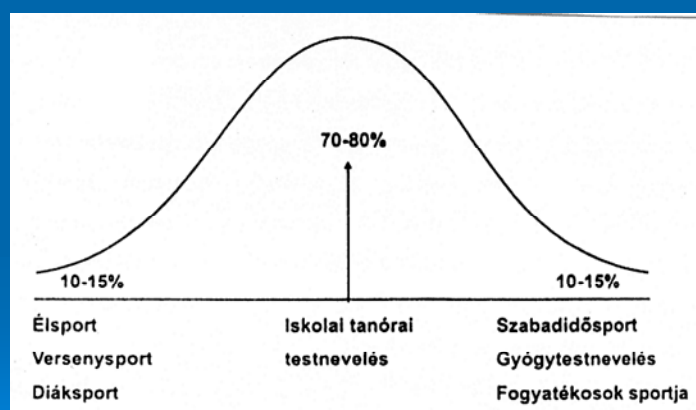

ELHÍZOTT, TÚLSÚLYOS GYEREKEK

- **A mozgásszegény életmódra** utaló statisztikák szerint a magyar tanulóifjúság kb. 70-80%-a a testnevelésórán kívül nem végez számottevő sportmozgást. A részvételi eloszlást az alábbi becsült Gaus-görbe szemlélteti.

A tanulók 70-80%-a a tanórán kívül nem sportol

Az egészség-, az oktatás- és a sportpolitikának első sorban a kb. 80%-ot kitevő inaktív tanulók aktivizálására kellene koncentrálni. A diáksport fejlesztése lenne a megoldás.

A HAZAI ISKOLAI TESTNEVELÉS TÖRTÉNETI ELŐZMÉNYEI

1868-ban **Eötvös József** vallás- és közoktatásügyi miniszter az elemi és a polgári iskolákban elrendelte a kötelező tanórai testnevelés bevezetését. (1868. évi. 38. tc.)

1883-ban **Trefort Ágoston** vallás- és közoktatásügyi miniszter a középiskolákban bevezette a kötelező testnevelést (1883.évi. 30. tc.).

Az **1921. évi testnevelési törvény** 1§.-a kimondja, hogy a „testnevelésnek az a feladata, hogy az egyének testi épségének és egészségének megóvása, lelki és testi erejének, ellenálló képességének, ügyességének és munkabírásának kifejlesztése által megjavítsa a közegészség állapotát, gyarapítsa a nemzet munkaerejét.”

Gróf Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatásügyi miniszter javaslatára 1925-ben létrehozták a Magyar Királyi Testnevelési Főiskolát, a testnevelőtanár-képzés központját.

A tornatanító megszólítás helyett a testnevelő tanár elnevezés bevezetését rendelte el.

KORMÁNYZATI TÖREKVÉSEK AZ ISKOLAI TESTNEVELÉS FEJLESZTÉSÉRE

2000. december 19. A Magyar Testnevelő Tanárok Országos Egyesületének (MTTOE) szakmai javaslatára az Ifjúsági és Sportminisztérium előkészítésében, a Kormány előterjesztése alapján az Országgyűlés a **2000. évi sportról szóló törvény 98. §-ában a közoktatás 1-4. évfolyamain előírta a heti öt testnevelésórát, ami a közoktatási törvény 52. §-ában jelent meg. Megnövekedett a testnevelésórák száma.**

A heti testnevelésórák száma az 1-4. osztályokban

Heti test-nev. órák	1. osztályok száma	2. osztályok száma	3. osztályok száma	4. osztályok száma	1-4. osztályok összesen
5 óra/hét	25	18	15	17	75
4,5 óra/hét	3	3	4	3	13
4 óra/hét	16	11	12	12	51
3,5 óra/hét	11	2	3	5	21
3 óra/hét	144	163	172	158	638
2,5 óra/hét	82	34	34	42	192
2 óra/hét	38	93	82	83	296
2-nél kev.	7	8	8	6	29

Az MTTOE kérdőív felmérése az iskolaigazgatók (N=311) körében (2001)

A **2003. április 7-i ülésén** az Országgyűlés az alábbi határozatot hozta: „Az iskola legyen az egészségfejlesztés alapvető színtere”, továbbá: „A nappali rendszerű iskolai oktatásban épüljön be a testnevelés mindennapos elméleti és gyakorlati oktatása.”(Népegészségügyi Program)

Az **Országgyűlés** a **2003. június 24-i ülésén** a közoktatás 1-4. évfolyamain heti 5-ről „legalább” heti 3-ra csökkentette a testnevelésórák számát és bevezette a „játékos testmozgást.”

Lefékezte a fejlesztési folyamatokat. A törvény több testnevelésóra beállítására is ad lehetőséget, azonban a pénzügyi és tárgyi feltételek hiányosok.

A testnevelés oktatására fordítható jelenlegi időkeretet a következő táblázat mutatja.

TESTNEVELÉSÓRÁK IDŐKERETE A KÖZOKTATÁSBAN			
ÉVFOLYAM ÓRASZÁM	1-4. ÉVFOLYAM	5-8. ÉVFOLYAM	9-12. ÉVFOLYAM
KÖTELEZŐ HETI ÓRASZÁM	22,5 óra	27,5 óra	30 óra
KÖTELEZŐ HETI TESTNEVELÉS ÓRA	3 óra	2,5 óra	2 óra
TESTNEVELÉS %-OS ARÁNYA	13%	9%	6%

2007. Sport XXI. Nemzeti Sportstratégia: „... az iskolai testnevelés és sport keretében kell megalapozni a gyermekek fizikai kondícióját, megszerettetni a sportot, valamint tudatosítani a sportos, egészséges életmód fontosságát.” **SPORTOLÓ NEMZET!**

AZ MTTOE TÖREKVÉSEI AZ ISKOLAI TESTNEVELÉS FEJLESZTÉSÉRE

Az ifjúság mozgásszegény és egészségtelen életvitelének, valamint a mentális és szomatikus képzés aránytalanságának az ismeretében az MTTOE folyamatosan törekedett ennek az állapotnak a megváltoztatására.

Képzési arányok és hatások

Egyesületünk főbb törekvései az alábbi akciókban jelentek meg:

1999. március 13-án országos szakmai módszertani konferenciát rendeztünk a TF-en *Összefogás az ifjúság egészségéért, edzettségéért* elnevezéssel és **meghirdettük a mindennapos testnevelés programját a közoktatásban.**

2000. december 19-én megszületett a sportról szóló 2000. évi CXLV. sz. törvény. Egyesületünk jelentős szakmai szerepet játszott abban, hogy a közoktatás 1-4. évfolyamain a heti 5 testnevelésóra törvénybe iktatózott. **Megvalósult a mindennapos testnevelés!**

2003. augusztus 28-29-én Gyulán megrendeztük a *Testnevelő tanárok a Népegészségügyi Program Sikeréért* elnevezésű országos szakmai módszertani konferenciát. Állást foglaltunk abban a kérdésben, hogy **testnevelést csak testnevelő tanárok és a műveltségterületre képzett tanítók oktathassanak a közoktatás 1-4. évfolyamain.**

2005. április 23-án a TF-en Országos Jubileumi Szakmai Konferenciát rendeztünk, amelynek keretében a sporttudomány-, a politika-, az államigazgatás és egyesületünk rangos előadói fejtették ki véleményüket az ifjúság egészségének és az iskolai testnevelés helyzetének, valamint fejlesztésének lehetőségeiről.

2007. február 28-án Brüsszelben az EU Kulturális és Oktatási Bizottság „*The Role of Sport in Education*” elnevezésű konferenciáján Istvánfi Csaba, az MTTOE elnöke tájékoztatást adott a hazai iskolai testnevelés helyzetéről.

2007. szeptember 25-én tájékoztattuk a Nemzeti Sporttanácsot az ifjúság egészségi állapotáról és javaslatot tettünk az iskolai testnevelés és diáksport fejlesztésére.

2007. október 30-án a VI. Országos Sporttudományi Kongresszuson „Iskolai testnevelésünk az Európai Unió törekvések tükrében” címen ajánlásokat és javaslatokat fogalmaztunk meg az iskolai testnevelés és diák sport fejlesztésére.

EURÓPAI UNIÓS TÖREKVÉSEK AZ ISKOLAI TESTNEVELÉS FEJLESZTÉSÉRE

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΑΡΛΑΜΕΝΤ PARLAMENTO EUROPEO EVROPSKÝ PARLAMENT EUROPA-PARLAMENTET
EUROPAISCHES PARLAMENT EUROOPA PARLAMENT EΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ EUROPEAN PARLIAMENT
PARLEMENT EUROPÉEN PARLAIMINT NA HEORPA PARLAMENTO EUROPEO EIROPAS PARLAMENTS
EUROPOS PARLAMENTAS EUROPAI PARLAMENT IL-PARLAMENT EWROPEW EUROPEES PARLAMENT
PARLAMENT EUROPEJSKI PARLAMENTO EUROPEU PARLAMENTUL EUROPEAN
EVROPSKY PARLAMENT EVROPSKI PARLAMENT EUROOPAN PARLAMENTTI EUROOPAPARLAMENTET

PUBLIC HEARING
COMMITTEE ON CULTURE AND EDUCATION
The role of sport in education

Chairman: Nikolaos Sifunakis

Wednesday 28 February 2007
9.00 a.m to 12.30 p.m
Meeting Room: ASP 1 E 2
Brussels

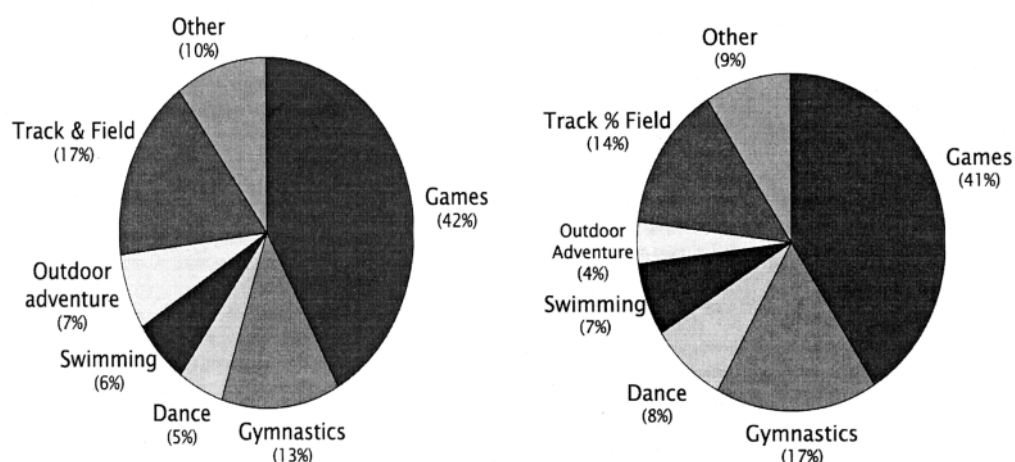
Forrás: CURRENT SITUATION AND PROSPECTS FOR PHYSICAL EDUCATION IN THE EUROPEAN UNION, Prof. Dr. Ken Hardman, University of Worcester, UK

Az iskolai testnevelés európai fejlesztését azok a jelenségek indokolják, amelyek a testnevelés erőteljes háttértérbe szorulására utaltak, különösen az 1990-es években. Ennek ellensúlyozására az Európai Unió kezdeményezésére 1990 és 2007 között a témakörben számos nemzetközi konferenciát rendeztek.

Legutóbb Brüsszelben, 2007 február 28-án az EU Kulturális és Oktatási Bizottság a *The Role of Sport in Education* (A sport szerepe a nevelésben) elnevezésű szakmai konferenciáján tárgyalta meg az iskolai testnevelés helyzetét és a tanulók egészségi állapotát (a testnevelésórák száma, az oktatók képzettsége, az elhízás mértéke, tanórán kívüli sportban való részvétel, káros szenvedélyek stb.).

A konferencia összefoglaló tanulmánya a következőket állapította meg:

1. Az EU összes tagországa rendelkezik államilag (tartományilag) akkreditált testnevelési tantervvel (curriculum), amelyek sokféleséget mutatnak.
2. Az iskolai testnevelés státusza a törvény szerint a tagországok 90%-ban azonos a többi tantárgyakkal, de ez a gyakorlatban nem realizálódik.
3. A képzési, nevelési célkitűzések és a megvalósítás között általában nagy a szakadék.
4. A tanulók túlsúlyossága a tagországokban eltérő (kb. 25-30%), de mindenütt növekvő tendenciát mutat.
5. Az iskoláskorú fiatalok nem mozognak eleget, egyre kevesebben vesznek részt a tanórán kívüli sportolásban. Az edzettségi szint mérhető paraméterei romló értékeket mutatnak.
6. A tantervek alapvető mozgásanyagát, továbbra is a játékok (egyéni, csapat), az atlétika és a torna képezik. (primary school: játékok 41%, torna 17%, atlétika 14%). A tanulók körében népszerű sportágak egyre gyakrabban kerülnek be a tantervekbe.

7. A testnevelésórára fordítható heti időkeret az EU tagországaiban nagyon változó, de átlagban csökkenő tendenciát mutat. 2002-2006-ig az alsó tagozatokban (primary school) 121-ről 109 percre, a felső tagozatokban (secondary school) 117-ről 101 percre csökkent.

8.

A testnevelés tantárgy percekben kifejezett heti minimális és maximális tantervi időkerete jelentős eltérést mutat a 27 EU-s tagországban a 2006. évi adatok alapján.

Például:

	minimum/perc	maximum/perc
Ausztria	50	200
Szlovákia	45	135
Franciaország	90	240
Magyarország	90	225

Magyarországon a törvényben biztosított 225 perces maximális heti időkeret öt testnevelésórára ad lehetőséget. (Sajnos az iskolafenntartó önkormányzatok hazánkban ennek a pénzügyi feltételeit csak kevés településen tudják biztosítani. I. Cs.)

Primary Schools					SECONDARY				
	1999		2006			1999		2006	
	Minimum	Maximum	Minimum	Maximum		Minimum	Maximum	Minimum	Maximum
Austria	100	200	100	200	Austria	100	200	50	200
Belgium	100	120	100	100	Belgium	150	150	100	150
Bulgaria	120	120	100	150	Bulgaria	120	120	135	135
Cyprus	90	90	80	80	Cyprus	90	90	45	135
Czech Republic	90	135	90	135	Czech Republic	90	90	90	135
Denmark	90	100	90	90	Denmark	90	100	60	60
Estonia	90	135	135	135	Estonia	90	90	90	90
Finland	90	90	90	90	Finland	90	90	45	90
France	240	240	120	240	France	120	240	90	240
Germany	90	180	60	150	Germany	90	180	60	135
Greece	90	90	90	135	Greece	90	90	90	135
Hungary	90	90	112	225	Hungary	90	135	90	225
Ireland	30	60	30	60	Ireland	45	120	57	120
Italy	100	120	60	120	Italy	100	120	120	120
Latvia	120	120	80	80	Latvia	120	120	80	80
Lithuania	90	90	35	45	Lithuania	90	90	45	45
Luxembourg	100	135	100	100	Luxembourg	45	150	125	125
Malta	90	90	150	150	Malta	45	90	45	90
Netherlands	50	100	45	90	Netherlands	50	100	90	120
Poland	135	135	135	180	Poland	90	135	135	180
Portugal	150	180	90	135	Portugal	150	180	180	180
Romania	100	100	100	100	Romania	100	100	100	100
Slovakia	90	135	90	135	Slovakia	135	135	45	135
Slovenia	135	135	45	135	Slovenia	90	90	90	180
Spain	60	60	100	180	Spain	60	60	110	120
Sweden	110	110	100	100	Sweden	110	110	60	60
United Kingdom	30	120	30	130	United Kingdom	60	120	60	120

9. A fogyatékkal élő tanulók integrációja az új kelet-európai tagországokban kb. 32%, szemben az EU korábbi tagországaival, ahol az átlag kb.45%, de országonként jelentősen változó.
10. A testnevelést oktató pedagógusok szakképzettsége, különösen az alsó tagozatban (primary school), nem kielégítő. Négy ország kivételével a tanítók (general teacher) oktatják a testnevelést, akiknek a szakmai továbbképzése sürgősen megoldandó feladat. Ugyanakkor 19 EU-s tagországban specialisták (testnevelő tanárok) is oktatnak az alsó tagozatban testnevelést. (Ez a törekvés összefügg az Európa Tanács 2001. évi ajánlásával, amely szerint a képzés minden szintjén biztosítani kell a szakképzett testnevelő tanárokat. I. CS.)
11. Az EU régi és új tagállamai között az iskolai testnevelés létesítményhelyzetében tapasztalható jelentős színvonalbeli eltérés nem csak anyagi, hanem szemléletbeli tényezőkre is visszavezethető.

Annex I: Types of PE Teachers in Primary and Secondary Schools in the EU

	Country	Primary PE		Secondary PE	
		Generalists	Specialists	Generalists	Specialists
1	Austria	✓	✓ x	x	✓
2	Belgium	x	✓	x	✓
3	Bulgaria	✓*	✓	x	✓
4	Cyprus	✓	✓ x	x	✓
5	Czech Republic	✓	✓	x	✓
6	Denmark	✓	✓	x	✓
7	Estonia	✓	✓	x	✓
8	Finland	✓	✓	x	✓
9	France	✓	x	x	✓
10	Germany	✓	✓ x	✓*	✓
11	Greece	x	✓	x	✓
12	Hungary	✓*	✓	✓*	✓
13	Ireland	✓	x	x	✓
14	Italy	✓	x	x	✓
15	Latvia	x	✓	x	✓
16	Lithuania	✓			✓
17	Luxembourg	✓	x	x	✓
18	Malta	✓	✓	x	✓
19	Netherlands	✓	✓ x	x	✓
20	Poland	✓	✓	x	✓
21	Portugal	✓	x	x	✓
22	Romania	✓*	✓	x	✓
23	Slovakia	✓	x	x	✓
24	Slovenia	✓		x	✓
25	Spain	x	✓	x	✓
26	Sweden	✓	✓	x	✓
27	United Kingdom	✓	✓ x	x	✓

- ✓ YES x NO ✓* YES officially, but some suggestions as to different in practice

12. A felsőoktatásban elindult bolognai folyamat eddig nem hozott pozitív változást a testnevelő tanárok képzésében.

13. Több országban tantervi reform van folyamatban, amelynek a központi célja az **egészségorientált életre való nevelés.**

Az iskolai testnevelés fejlesztésére irányuló európai uniós törekvések magyar vonatkozása, hogy dr. Schmitt Pálnak, az Európai Parlament Kulturális és Oktatási Bizottsága alelnökének *The Role of Sport in Education* (A sport szerepe a nevelésben) című jelentését elfogadta a bizottság. A jelentés hangsúlyozta, hogy a testnevelés az egyedüli tantárgy, amelynek középpontjában a tanulók egészséges életmódra történő nevelése áll. Az anyag felhívta a figyelmet a mozgásszegény életmódból és a helytelen táplálkozásból következő túlsúlyosság veszélyeire és a korai gyermekbetegségek gyakoriságára, növekvő tendenciájára. A jelentés a káros folyamatok megállítására legalább heti három testnevelésórát javasol az EU-s tagországok általános és középiskoláiban, továbbá ösztönzi a tagállamokat a szükséges létesítmények, felszerelések biztosítására, különös tekintettel a szervezet új tagállamaira, ahol ezen a téren nagy a lemaradás. Schmitt Pál külön kiemelte, hogy az EU egész területén érzékelhető az alsó tagozatokban a szakképzett pedagógusok, testnevelő tanárok hiánya. Befejezésül reményét fejezte ki, hogy a tagországok parlamenti képviselői a jövőben nagyobb figyelmet fordítanak a tanulóiifjúság szomatikus nevelésére.

ÁLLÁSFOGLALÁSOK, JAVASLATOK

Az MTTOE a következő javaslataival és aktív közreműködésével kívánja elősegíteni egy egészségesebb, edzettebb tanulóiifjúság felnevelést. Javasoljuk, hogy

- az iskolák pedagógiai programjában első helyre kerüljön az egészség, mint alapvető és meghatározó érték;
- a közoktatás 1-4. évfolyamán heti öt testnevelésóra keretében valósuljon meg a mindennapos testnevelés;
- a közoktatás 1-4. évfolyamain a testnevelést csak a műveltségterületre képzett tanítók és testnevelő tanárok taníthassanak;
- törvénymódosítás eredményeként a „Testnevelő-edző” 3 éves (BSc) akkreditált alapképzési szak (2400 óra) adjon jogosítványt a testnevelés oktatására a közoktatás 1-6. évfolyamain.
- a diáksport fejlesztése kapjon prioritást.

BEFEJEZÉS

Az iskolai testnevelés helyzetéről és a tanulóifjúság egészségéről felvázolt, problémáktól terhes állapot megváltoztatását számos tényező összehangolt hatása eredményezheti. Ezek között a ható tényezők között kiemelkedő szerepe van a testnevelő tanárnak, akinek szakérteleméről és felelősségéről gróf Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatásügyi miniszter így nyilatkozott: *„Ne feledkezzünk meg arról, hogy az egész testnevelési mozgalomban a leglényegesebb maga a testnevelő, aki nem lehet régifajta tornatanár, hanem akinek az erkölcsi nevelés és fegyelmezés, a közegészségügy és a sport kérdéseiben alapos szakembernek kell lennie.”* (1930)

